

Redd Barna

– IKKE GI OSS SKYLDA!

Samtaler med ungdom fra levekårsutsatte områder om hvordan det har vært å være ung under pandemien.

Oslo, juni 2021

INNHold

Forord	3
1. Innledning	4
Hvordan ble rapporten til?	5
Kort oppsummert – hva forteller ungdommene?	5
2. Innspill og erfaringer fra ungdom	6
Hvordan har det vært å være ungdom under pandemien?	6
Skolen under andemien	7
Venner	9
Livet på nett	9
Fritidsaktiviteter	10
Jobb og økonomi	11
Informasjon	11
Å bli sett av de voksne	12
Medvirkning og innflytelse	12
Framtiden etter Covid-19	13
Hva gleder du deg mest til når pandemien er over?	14
3. Råd og tips fra ungdommene til de som bestemmer	15
4. Anbefalinger fra Redd Barna	17

HVA HAR VÆRT FINT DET SISTE ÅRET?

«Mer fritid»

«Vært mer med familien»

«Jeg har gått mange turer

«Det ha skjedd noe bra. Jeg har hatt hjemmeskole og da er jeg mye med familien min. Moren min tilbyr meg mat i senga og jeg takker henne for det»

«Det har vært gøy med hjemmeskole»

«Jeg har spilt mye fotball med gutta mine»

«Ikke noe, ingenting har vært bra»

«Noe som har vært bra er at hele trinnet har utviklet vår datakunnskap»

FORORD

Vi må slutte å finne syndebukker, er ungdommenes klare tale.

I denne rapporten har Redd Barna snakket med ungdommer som bor i områder som er særlig utsatt for levekårsutfordringer. Vi har snakket med ungdommene om hvordan det har vært og er å være ung i Norge under koronapandemien. Hvordan har de opplevd nedstengingene? Hvilke utfordringer har ungdommene møtt og hva har vært fint? Vi har spurt de om de føler at de har blitt hørt og hatt mulighet til å påvirke det som skjer i deres hverdag, og om de tror konsekvensene av pandemien og nedstengingen vil påvirke framtiden til dagens unge. Ungdommene har også kommet med råd og forslag til tiltak som de mener kan bidra til at barn og unge har det bra, både i dag og i framtiden.

Ungdommene som har medvirket i denne rapporten forteller at de har fulgt restriksjonene og gjort så godt de kan helt siden pandemien startet, allikevel så opplever mange at de har blitt gjort til syndebukker under pandemien. Enten fordi de er ungdommer, fordi de er bosatt der de er, eller fordi de er utlendinger. Sånn skal det ikke være. Ingen barn eller unge skal føle skyld for spredningen av koronaviruset. Men i kampen mot viruset kan vi alle bidra, også barn og unge. Og ungdommene vi har snakket med, er alle med og gjør en forskjell.

Redd Barna jobber med å innfri barns rettigheter. Barnekonvensjonen fastslår at alle under 18 år har rett til å uttrykke sine synspunkter og å bli hørt i alle saker som angår dem. Koronapandemien angår i aller høyeste grad barn og unge. Smitte og nedstenging har hatt store konsekvenser for livet og hverdagen deres. I denne rapporten har ungdommer delt både gode og vonde opplevelser: De forteller om hvordan pandemien og restriksjonene har skapt utfordringer i hverdagen deres, men også gitt dem nye muligheter. Gjennom å lytte til deres erfaringer og meninger, kan myndighetene håndtere pandemien på best mulig måte og utvikle gode planer og målrettede tiltak for tiden etter pandemien.

Vi vil takke alle ungdommene som har delt sine erfaringer, tanker og meninger med oss. Takk også til organisasjoner, fritidsklubber og skoler som har hjulpet med rekruttering av ungdommer til både spørreundersøkelse og samtaler.

Ungdommene har talt, nå må vi ta de på alvor.

God lesning!

Med vennlig hilsen
Redd Barna

1. INNLEDNING

FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) slår fast at alle barn, som er alle mennesker under 18 år, har det samme rettighetene. Norge ratifiserte barnekonvensjonen i 1989, og den har vært gjeldene som norsk lov siden 2003. Staten har dermed ansvar for at rettighetene blir realisert for alle barn, uansett hvor de bor og hvem de er. Barns rettigheter gjelder også i kriser, og det er viktig å sikre at barn og unges rettigheter blir prioritert i slike situasjoner.

2020 ble et annerledes år, og hverdagen til barn og ungdom i Norge er fortsatt preget av pandemien som har rammet globalt. 12. mars 2020 bestemte norske myndigheter seg for å stenge skoler, barnehager og fritidsaktiviteter for barn og ungdom i hele Norge, for å begrense smittespredning av Covid-19. Etter den første totale nedstengningen, ble skoler og fritidsaktiviteter gradvis åpnet opp igjen, men barn og ungdom opplever fortsatt store begrensninger i egne liv. Når hverdagen endres så raskt og dramatisk, kan det føles overveldende og uforutsigbart, og fravær av vante aktiviteter og rutiner kan gjøre dem utrygge og ensomme. Det har vært mye informasjon og regler å forholde seg til noe, som kan være vanskelig og virke skremmende både på barn og voksne. Nedstengingen og smittevernshensyn har hatt direkte konsekvenser for barns mulighetsrom, og således deres muligheter til å få realisert sine rettigheter, både knyttet til muligheter til å helse, skole, fritid – og retten til å bli hørt og ha mulighet til å ha innflytelsen.

Pandemien har hatt betydning for alle barn og ungdom i Norge, men det sies ofte at konsekvensene av pandemien rammer skjevt. Redd Barna er bekymret for at konsekvenser av

pandemien og nedstengningen av samfunnet, har bidratt til ytterligere økte økonomiske og sosiale ulikheter, økning av lavinntektsfamilier, samt forverring av levekår for barn og unge i allerede utsatte bo-områder. Levekårsutsatte områder har hatt et særlig høyt smittetrykk og lange perioder med stengte skoler og fritidsaktiviteter. Her er det også høy grad av trangboddhet, arbeidsledighet og fattigdom, og mange familiene lever kontinuerlig i en situasjon preget av stress, økonomiske bekymringer og ressursknapphet¹. Tall fra SSB viser at 115 000 barn vokste opp i en lavinntektsfamilie i 2019, og at økningen er stor i områder med levekårsutfordringer². Det er derfor ekstra viktig at myndigheter setter inn treffsikre tiltak i disse område for å motvirke langsiktige negative konsekvenser for barns levekår.

I denne rapporten har vi samarbeidet med organisasjoner og skoler fra områder som har store levekårsutfordringer, og vi har innhentet innspill fra ungdom om hvordan de har hatt det under pandemien og hva de mener skal til for at alle barn og ungdom skal ha mulighet til å få innfridd sine rettigheter. Barnekonvensjonen slår fast at alle barn og unge har rett til å uttrykke sine meninger og bli hørt. Barn og unge er selv eksperter på sine liv, og vi trenger deres kunnskap, meninger og forslag for å kunne håndtere pandemien på en best mulig måte og for å lage gode planer for tiden etter pandemien. Utenfor skap, marginalisering, ensomhet, og økonomisk stress, kan forebygges og reduseres gjennom målrettede tiltak. Derfor har Redd Barna spurt ungdom selv om hva de tenker om koronapandemien, nedstengningen og hva de tenker myndigheten må gjøre for at barn og ungdom skal ha det bra.

1) Bakken, Pedersen, von Soest og Sletten (2020): Oslo-ungdom i koronatiden. En studie av ungdom under covid 19 pandemien. NOVA rapport 12/20

Brattbakk (2020): Trangboddhet og barnefamiliers hverdagsliv i koronaens tid. Tidsskrift for boligforskning 01/2020 (volum 3) https://www.idunn.no/tidsskrift_for_boligforskning/2020/01/trangboddhet_og_barnefamiliers_hverdagsliv_i_koronaens_tid

NKVTS (2020): Barn, ungdom og koronakrisen. En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våre 2020. Delrapport 1 +2. <https://www.nkvts.no/rapport/barn-ungdom-og-koronakrisen-en-landsomfattende-undersokelse-av-vold-overgrep-og-psykisk-helse-blant-ungdom-i-norge-varen-2020-delrapport-1-av-3/>

2) SSB (2021): 115 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>

HVORDAN BLE RAPPORTEN TIL

Redd Barna har snakket med ungdom om hvordan det har vært og er å være ung i Norge under koronapandemien. Hvordan har de opplevd nedstengingene? Hvilke utfordringer har ungdommene møtt og hva har vært fint? Vi har spurt de om de føler at de har blitt hørt og hatt mulighet til å påvirke det som skjer i deres hverdag, og om de tror konsekvensene av pandemien og nedstengingen vil påvirke framtiden til dagens unge. Ungdommene har også kommet med råd og forslag til tiltak som de mener kan bidra til at barn og unge har det bra, både her i dag og i framtiden.

Vi har gjennomført en spørreundersøkelse på utvalgte ungdomsskoler i Groruddalen i Oslo, og vi har hatt samtaler med 22 ungdommer i alderen 14-19 år, både individuelt og i grupper. Ungdommene har blitt rekruttert gjennom en fritidsklubb og barne- og ungdomsorganisasjoner i Groruddalen.

KORT OPPSUMMERT – HVA FORTELLER UNGDOMMENE?

Ungdommene vi har snakket med har delt både gode og vonde opplevelser: De har fortalt oss om hvordan koronapandemien og restriksjonene har skapt utfordringer i hverdagen deres, men også gitt dem nye muligheter. Aller mest har de vært opptatt av hvordan friheten deres er blitt begrenset, i form av at de ikke har kunnet møte venner og gjøre ting de har lyst til, samtidig som hjemmeskole har gitt dem økt frihet, men også manglende struktur, oppfølging og støtte. Skole har vært det temaet flest av ungdommene har vært mest opptatt av, og særlig de ungdommene som har hatt mye hjemmeskole forteller om lite motivasjon til skolearbeidet og bekymring for egen læring og karakterer.

De aller fleste av ungdommene trekker fram at det er usikkerheten og uforutsigbarheten som er verst, ikke nedstengningen som sådan, men de stadige endringene. Mange kjenner på bekymringer knyttet til om de selv kan komme til å smitte andre. Disse bekymringene legger også begrensninger på frihetsfølelsen deres.

Ungdommene deler også mange erfaringer knyttet til deltakelse på den digitale arena, som i stor grad har erstattet deltakelse på fysiske arenaer under pandemien. De trekker i mindre grad fram mangel på utstyr som en hindring for

digital deltakelse i eksempelvis undervisning. Flere forteller at her er skolene flinke til å følge opp og tilby ungdommene som ikke har nødvendig utstyr å komme til skolen og følge undervisningen der. Noen av dem forteller om nettverksp problemer, men det de fleste er mest opptatt av, er hvordan selve samhandlingen foregår når det er digitalt. De har opplevd utfordringer med manglende tilrettelegging for deltakelse og samhandling fra lærers side, og store variasjoner i hvor mange som har kamera på, snakker høyt og deltar aktivt. Flere forteller at de selv føler seg ukomfortabel med å snakke høyt på Teams, eller de legger merke til at andre havner utenfor.

Ungdommene som deltok i denne undersøkelsen, bor i områder som er særlig utsatt for levekårsutfordringer. Erfaringene de delte med oss skiller seg i all hovedsak ikke så veldig fra hva andre ungdommer har fortalt tidligere. De er opptatt av skole og karakterer, de savner å besøke familie, være med venner, drive med fritidsaktiviteter og kunne ha friheten til å gjøre hva en vil uten å være bekymret for å spre smitte. Noen forteller om særlige utfordringer knyttet til trangboddhet og familiemedlemmer som sitter i samme rom og ikke skal forstyrre hverandre på hjemmeskole eller hjemmekontor. Noen forteller at deltidsjobben og inntekten dette gir er viktig for dem og familien deres, og at pandemien har skapt utfordringer for dem på dette området.

Men der flere ungdommer har markert et skille mellom dem selv og andre ungdommer, er i opplevelsen av hvordan offentligheten fordeler skyld. Flere av ungdommene som deltok i denne undersøkelsen forteller at de opplever å bli gitt skylda for spredningen av viruset – BÅDE som ungdommer og som innbyggere på Oslos østkant, eller «ghettoen» som en av ungdommene kaller det. Ungdommene i denne undersøkelsen forteller oss at de gjør så godt de kan, og de kjenner på daglige bekymringer knyttet til smitte, skole og karakterer osv. De har ikke lyst til å gå rundt med skyldfølelse på toppen av det, fordi de er den de er og bor der de bor.

2. INNSPILL OG ERFARINGER FRA UNGDOM

I dette kapittelet vil vi presentere hovedinnspillene fra ungdommene vi har snakket med. Vi har plukket ut de sitatene som er mest representative for hver av de tematiske bolkene, og de temaene som ungdommene var mest opptatt av har fått mest plass.

«Jeg vil egentlig si det virker som en tid i livet som liksom har blitt satt helt på pause.»

Jente 15 år

«Det har vært vanskelig, det har vært mange regler, man må alltid gå i maske og ikke alltid være med vennene sine. Det er maks antall personer, og man må passe på hvem man er med, om det er noen som er mye rundt er det viktig å være forsiktig. Skolen er stengt, det er supervanskelig å følge med på hjemmeskole, alt i alt har man blitt latere. Det har gått et helt år, det begynner å bli slitsomt.»

Jente 18 år

HVORDAN DET HAR VÆRT Å VÆRE UNGDOM UNDER PANDEMIEN?

Når vi ba ungdommene beskrive hvordan det har vært å være ungdom under pandemien fikk vi blandede svar. Mange fortalte at de hadde hatt det fint hjemme med familien og at det hadde vært tid til å gjøre mer sammen. Flere fortalte også at de hadde fått tid til å bli bedre kjent med seg selv, og at de hadde lært seg nye strategier og måter å mestre hverdagen på. Samtidig var de aller fleste tydelig på at det er kjedelig og lite gjøre. Og at det var vanskelig hvis de hadde liten plass hjemme. De savner venner, fritidsaktiviteter og de aller fleste savner å være på skolen fysisk. Noen forteller at de er mye bekymret, og at de er redd for å skulle smitte andre.

«De første ukene var det ikke på en måte spennende, men litt sånn annerledes, så man tenkte ikke så mye over de dårlige sidene ved det da. Man tenkte mer sånn "oj når får jeg litt bedre tid", "kan sove lengre" og så videre, men man tenkte ikke på at man mistet veldig kontakt med venner og så videre. Og man fikk på en måte ikke det privatlivet man hadde fordi alle var hjemme hele tiden og det var ikke noe sånn at man kunne gå ut å møte noen og tenke på noe annet. Alt skjedde bare hjemme.»

Jente 18 år

«Positivt da er jo det at jeg har for eksempel vært mye mere med familien, siden vi er så mye hjemme og selv om det er folk man bor med så blir man til og med bedre kjent og man blir også bedre kjent med seg selv føler jeg da fordi man er så mye på en måte hjemme og man kanskje finner nye ting man eller nye hobbyer og finne litt mer om seg selv sånn generelt.»

Jente 14 år

«Jeg føler at når man først får vite at det er noen på skolen som har korona, og jeg skal hjem igjen, så må jeg jo ta kollektiv transport og da er det andre mennesker rundt meg. Jeg sitter der og får helt panikk, og er sånn «Kan ikke røre noen ting, jeg må ha på munnbind, jeg må ha på tre munnbind, jeg vet ikke hva jeg kan gjøre for dette her engang.»

Jente 17 år

«Vi er veldig mange hjemme så det blir veldig hardt for oss, så liksom når mange her hjemme har hjemmekontor da, så får ikke vi fokusert nok. Så vi bor liksom tett sammen i en leilighet, og det har vært veldig hardt for meg.»

Gutt 16 år

«Du vet at det er mange som dør og mange som blir veldig syke, det føles ikke bra.»

Jente 15 år

«Jeg savner det å gå ut uten å tenke på korona "å, jeg må ta på meg munnbind" altså alt det her at jeg må gjøre ting og ikke bare gjøre det man føler for.»

Jente 16 år

«Det som har vært fint er å være en familie på tvang, fordi det er jo liksom den eneste måten vi har klart å holde sammen, jeg har skjont at det er viktig å være rundt familien sin, man kan ikke alltid være med vennene sine hele tiden, så man trenger den pausen, og det er ikke alltid man vet når man skal ta pause fra venner eller ett eller annet. Man må kunne balansere inne- og utelivet, og skolelivet.»

Jente 17 år

«Det er liksom det at man kan ikke planlegge at man skal møtes med venner, en eller to uker i forkant fordi man vet aldri når man skal bli satt i karantene og vet når man skal ha hjemmeskole og det er det som har vært veldig slitsomt og gå frem og tilbake fra hjemmeskole til vanlig skole til å være i karantene til å være i ikke karantene og ikke møte hele klassen og til å møte et par lærere. Ja så det er det som har vært veldig slitsomt.»

Jente 16 år

«Det føles jo litt ut som om hele ungdomstiden har blitt stjålet fra deg. På en side så er det jo veldig kjipt, på en annen side så er det jo bare nødvendig at det har vært som det har vært. Det har også følt ut som om vi har vært den siste prioriteringen hele tiden. Og det at vi får skylden for at smitten går opp, og det er jo, altså det føles ikke noe godt fordi vi prøver jo å bidra så godt som mulig liksom som vi kan og det er jo på en måte vi som taper mest i det her fordi alle andre har jo på en måte levd livet sitt og det er jo nå vi skal leve det, hvis det ga mening. Jeg vet det høres egoistisk ut, men det er det jeg føler da.»

Jente 18 år.

«Det er jo veldig bra for miljøet da, og naturen, at vi ikke bruker mye transport, kjører bil, bare lar alt være på en måte. Det er jo veldig bra for naturen, synes jeg. Sånn verden, jordkloden.»

Jente 15 år

SKOLE UNDER PANDEMIEN

Skole var det temaet som aller mest opptok ungdommene som deltok i denne undersøkelsen. De opplevde at koronapandemien hadde hatt svært store konsekvenser for skolehverdagen, og ikke minst var mange av dem opptatt av manglende læringsutbytte og bekymring for karakterer. Mange av ungdommene fortalte at det å ha hjemmeskole ga mer frihet og kunne bidra til at de ble mer selvstendige. Samtidig var det flere av dem som fremhevet at denne økte friheten, som ofte også innebar lite oppfølging fra lærere, gjorde at de mistet motivasjonen og konsentrasjonen om skolearbeidet.

Flere var opptatt av at hjemmeskole førte til at de mistet struktur i hverdagen. Noen fortalte at det ble stilt for få krav, mens andre var frustrerte over at de fikk mer å gjøre med hjemmeskole, samtidig som de fikk mindre hjelp. Ungdommene fortalte at skolene stiller opp for elever som ikke har det utstyret som trengs for å følge undervisningen. Samtidig fortalte mange om nettverksproblemer, om utfordringer med å følge undervisning når mange familiedlemmer er hjemme samtidig, og om lærere som ikke får vært like gode lærere på grunn av tekniske utfordringer. De fortalte også at de savner den fysiske samhandlingen med lærere og medelever, og de opplever at undervisning som foregår på den digitale arena i mindre grad åpner opp for interaksjon mellom lærer og elev og elevene imellom. Mye av undervisningen tar derfor form av enveiskommunikasjon fra lærers side. Elever som har fysisk skole, fortalte om mye frustrasjon knyttet til de stadige endringene i organisering og timeplanen og at det er vanskelig å holde styr på hva det er som til enhver tid gjelder.

«Det har vært veldig mye regler på skolen og jeg føler jeg kunne gjort det mye bedre på skolen hvis vi hadde vært der fysisk, fordi hvis man sitter hjemme og gjør skole, så må man ha veldig mye, hva skal man si, vilje til å faktisk jobbe med skolen.»

Gutt 16 år

«Når man har skole å gå til, da vet man at man skal stå opp, pusse tennene, spise noe, gå til skolen, kle på seg, alt. Men når du er hjemme, du bare ligger i senga og du kan bare ta på Teams derifra. Ingen vet jo om du følger med, får du med deg det som blir sagt, fordi vi har ikke på kamera på skolen. Da får ikke lærerne vite hva vi gjør. Så hva om vi er på mobilen eller noe sånt, det er det jeg føler var veldig vanskelig i starten. Og lærerne var ikke vant med Teams, så det var vanskelig for dem også, men det har gjort veldig mye for oss at de har vært der og hjulpet uansett hva.»

Jente 19 år

«Vi har ikke noe plass hjemme og så hvis jeg for eksempel har fagsamtale da, med læreren, så kan man høre søsknene mine snakke i bakgrunnen og pappa snorker på grunn av han sover og mamma som kommer med mat inn på rommet imens jeg har vurderingssituasjon. Og det er ikke så mye plass og liksom jobbe med skole, skjønner du? I hvert fall hvis man trenger å ha det stille.»

Gutt 16 år

«Under hjemmeskolen så fikk vi, på starten i hvert fall, vi utlevert utrolig mange innleveringer og de innleveringene skulle liksom alltid gjøres ferdig og bli levert på slutten av timen. Også som oftest var det veldig krevende da, og jeg følte at de forventet mye mer fra oss nå som vi var hjemme enn det vi gjorde da vi faktisk var på skolen. Og for noen er det jo faktisk mye lettere å fokusere hjemme, mens for andre er det lettere å fokusere på skolen. For da har du en til å pushe deg fremover, da.»

Jente 15 år

«Så nå er man kommet litt til et punkt, i hvert fall jeg da personlig, at jeg er så vant til å ha hjemmeskole at jeg vil heller ha hjemmeskole enn å bytte på hele tiden fordi det er slitsomt på en måte. Man vil ha enten eller. Man vil ikke ha sånn ustabil usikker skoledag.»

Jente 14 år

«Jeg føler ikke at jeg har fått den oppfølgingen som jeg trenger, så sånn sett så har det vært litt vanskelig å vite hvordan man ligger an i faget.»

Jente 19 år

«Når lockdown starta, første lockdown da skolen stengte, da gikk jeg i 2 klasse og da husker jeg at jeg hadde matte, det var et fag det var så vanskelig å følge med og da hadde jeg fått en karakter som var mye dårligere enn det jeg egentlig hadde fått på skolen. Så jeg husker at jeg var veldig sint og følte at det er så urettferdig at jeg skal få gjennomgå fordi en handling som er utenfor min menneskets kontroll, jeg husker bare hvor sint og frustrert jeg ble og jeg er jo det fortsatt, for jeg vet jo at karakteren min hadde vært mye bedre om jeg var på skolen enn hva det er nå da så det er mye vanskeligere å følge med tenker jeg, det er så mange distraksjoner, du kan bare begynne å stirre i en vegg så er du distraheret.»

Jente 18 år

«Det er vanskelig på en måte, folk utnytter da at ingen kan se dem, når vi har breakoutrooms og vi deler opp i forskjellige rom på en måte så blir det liksom litt kleint og ingen sier noe og man prøver å ta initiativ, men man får ikke noe respons og det er lite kvalitet på selve undervisningen. Og jeg kjenner flere som på en måte ikke møter opp lenger, på zoom møtene. Fordi de har mistet all motivasjon på skole rett og slett. Og det er jo kjempekjipt da, at de tenker at siden det er hjemmeskole så kan ingen tvinge dem og de følte ikke de får noe ut av det uansett så de deltar rett og slett ikke og det er jo rett og slett bare kjipt.»

Jente 14 år

«Men samtidig er det positivt fordi vi får kjenne på det å være selvstendige fra ung alder.»

Jente 17 år

«Teams møte starter bare med at det bare er svarte skjermer og at det er ingen som snakker. Halvparten av klassen min har jeg ikke hørt snakke på flere måneder egentlig og jeg har også erfart at noen elever som ønsker å delta aktivt i timen har blitt forhindret i å delta fordi de har søsken som enten har hjemmeskole i samme rom eller må passe på dem fordi foreldrene må på jobb fordi de ikke har mulighet å dra på skolen.»

Jente 19 år

«Jeg liker jo ikke å snakke når det kommer til internett og sånt, jeg kan følge med i timen, men jeg liker ikke å stille spørsmål eller svare digitalt, selv om jeg fint kan gjøre dette på skolen. Nå nylig for eksempel, var det ingen som svarte på et spørsmål læreren vår stilte oss, og da ble det innlevering. Hun tenkte ikke på at vi ikke svarte fordi vi ikke tør å snakke.»

Jente 17 år

VENNER

Ungdommene forteller at de har savnet å kunne være sammen med venner under pandemien, særlig å kunne være flere sammen, og ikke bare ute men også hjemme hos hverandre. Flere av ungdommene forteller at de har venner som ikke naturlig er i deres kohort. Dette kan være venner som går på andre skoler og som bor i andre bydeler. Disse vennene har de ikke fått vært sammen med slik de har ønsket grunnet restriksjonene.

«Når det kommer til venner, er jeg egentlig bare med to venner, ikke noe mer enn det, jeg tror det er best sånn med tanke på koronasituasjonen. Det kan lett bli smitte, så for å passe på mamma som er i risikogruppen, derfor omgås jeg kun de to samme vennene mine, jeg antar bare at de gjør det samme. Det er en slags avtale vi har, så slipper vi at noen blir smitta.»

Jente 18 år

«Jeg bor i en helt annen bydel enn mine venner. Mine venner bor på vestkanten. Jeg har savna det sosiale skikkelig og jeg føler meg skikkelig utenfor, nå som alle de andre kan møtes og så er ikke jeg der fordi jeg kan ikke dra helt til vestkanten for å henge når det er korona.»

Jente 18 år

«Når de valgte å ha sånn, ja dere kan møtes fem om gangen, to om gangen og sånne ting, så var vi litt sånn ja, vi kan ikke møtes alle og da blir det litt sånn teit, om noen kommer og noen får ikke komme. Også er det jo foreldrene, som har vært litt sånn, ja siden det er så mange som ikke kan møtes, så burde du heller la vær å møte og sånne ting nå.»

Jente 15 år

LIVET PÅ NETT

Ungdommene forteller at mye av de sosiale relasjonene og kommunikasjonen er flyttet digitalt, noe som både er positivt og negativt. Sosiale medier har gjort det enklere å holde kontakt gjennom pandemien både med familie i utlandet og med venner, men samtidig kan mangel på utstyr og digital kompetanse forsterke utenforskapet som noen føler på. Noen nevner også at det har gjort det vanskelig for å følge undervisningen på lik linje med andre elever.

«Sosiale medier er kanskje noe av det som har fått folk flest gjennom pandemien og spesielt ungdommer. Spesielt appen TikTok, den har fått en så stor fanbase i de siste 2 årene. Det er den appen som har fått flest gjennom pandemien fordi det er sånn vi, spesielt ungdommer i Norge har kunnet connecte til alle som er påvirkta rundt om i verden. Så det har på en måte bringet ungdomssamfunnet online og mer connecta sammen.»

Jente 16 år

HVA HAR DU SAVNET MEST UNDER PANDEMIEN?

«Å reise på ferie»

«Møte mange venner samtidig»

«Få møte besteforeldre eller andre i familien»

«Gå i butikker eller på kjøpesentre + dra på konsert, kino, teater, m.m»

«Å ikke ha regler som endrer seg hele tiden»

«Når man er med folk fysisk er det en helt annen opplevelse man kan bygge bånd, man ser personer, man ser kroppsspråk og bruker dette til å kommunisere med hverandre. Men nå som det er digitalt er det ikke så mange som liker å ha på kamera, og det kan gjøre at man ikke liker å snakke foran andre siden man ikke ser responsen, eller så kan man få mer selvtillit for da kan ingen se deg heller.»

Jente 18 år

«Samholdet har blitt sterkere, ikke fysisk, men på nettet, sånn var det ikke før. Da var man sammen bare når man var sammen fysisk. Det er jo positivt, folk er mer hjelpsomme og forståelsesfulle. Når jeg ikke forstår ting, hjelper klassekameratene mine meg. Vi har klassergrupper, hele klassen og bare oss jentene, der vi sender hverandre meldinger om at man forsto ditten og datten, eller om noen kan hjelpe med noe, ofte i jentechatten. Dette har jeg ikke opplevd før, at folk er så hjelpsomme som under denne pandemien her.»

Jente 17 år

«Jeg husker hvert fall at i starten av pandemien så hadde vi nettverksproblemer hjemme og da var det veldig vanskelig å få med seg skole etter som man hele tiden brøt ut av samtalen også fikk man på en måte kjæft for hvorfor følger du ikke med, hvorfor er du ikke til stede i timen og det er på en måte ikke noe jeg kan styre, det er ikke noe jeg kan gjøre noe med. Så det blir jo veldig urettferdig for de som er ressursvake.»

Jente 19 år

«Nå som det er digitalt er det ikke så mange som liker å ha på kamera, og det kan gjøre at man ikke liker å snakke foran andre siden man ikke ser responsen, eller så kan man få mer selvtillit for da kan ingen se deg heller.»

Jente 18 år

Fritidsaktiviteter

Ungdom savnet aktivitetene de drev med på fritiden og mente det var mulig å åpne opp igjen raskere, med gode smittevernregler. Noen fortalte at aktivitetene hadde flyttet over på digitale kanaler, men mente at det ikke fungerte særlig bra. Mange brukte mer tid på sosiale medier og gaming nå enn før pandemien. Flere snakket om at aktiviteter var viktig for den psykiske helsen, og for å minske ensomhetsfølelsen. Mange savnet treningsentre og fritidsklubben, og flere nevnte at de under pandemien hadde startet med løpetrening sammen med venner.

«Det er ikke så masse å gjøre fordi vi kan ikke være inne i hvert fall, i hvert fall når det er vinter, så fryste vi bare ute egentlig, fordi vi kunne ikke sitte noen andre steder inne. Vi pleide bare å sitte et sted og snakke veldig kort eller noe sånt, eller spise mat sammen.»

Gutt 16 år

«Jeg spiller badminton og fiolin, men badminton er helt stengt. Og fiolin i kommunen det er digitalt nå, så alle spilletimer skjer digitalt, så det funker ikke helt bra for å si det sånn.»

Jente 18 år

«For meg har det vært ganske kjedelig, hvert fall nå denne vinterperioden fordi jeg er jo veldig glad i å spille fotball. Jeg spiller veldig mye fotball. Men nå på grunn av korona, så ble det ikke noe. Her hvor jeg bor er det en cup der hvor alle boliglagene spiller mot hverandre, det ble jo ikke noe cup og så ble det ikke noe Norway cup og serien ble jo veldig ødelagt. Så det har vært veldig kjedelig for meg og spesielt nå i vinter, jeg har egentlig ikke gjort noe særlig, for det har vært veldig vanskelig å spille fotball.»

Gutt 16 år

«Det er to ulike fritidsklubber, der de tar hensyn til hvordan ungdom har det, de har utepatruljer som for eksempel har samtaler med ungdommer om hvordan de har det. Det i seg selv er veldig viktig, om jeg har en dårlig dag gjør det dagen min bedre, fordi man føler seg sett og at noen andre bryr seg.»

Jente 15 år

«Vi gjør styrketrening hjemme, og vi ringer hverandre på FaceTime og vi gjør det sammen, og står på og gjør det og ser hverandre sånn at vi får gjort det. Eller så går vi turer, lange turer på flere timer.»

Jente 19 år

JOB OG ØKONOMI

Flere av ungdommene som var med på denne undersøkelsen hadde deltidsjobber ved siden av skolen. Disse jobbene var viktige for ungdommene, både for å spare til senere studier, og for å bidra til familiens inntekt. Ungdommene fortalte at pandemien og restriksjonene hadde hatt store konsekvenser for muligheten deres til å jobbe.

«Når det gjelder jobb og sånne ting, siden jeg jobbet i butikk har jeg blitt permittert, så jeg har ikke hatt noen egen inntekt denne perioden. Også hadde jeg en jobb til i en frivillig organisasjon, den fungerte helt opp til nå i mars eller februar, da de nye tiltakene kom. Da ble det også satt pause på.»

Jente 17 år

«Det er mange voksne som har mista jobbene sine, men jeg tror mange glemmer at i hvert fall at mange ungdommer også har jobber og har mista jobbene sine og veldig mange er faktisk avhengig av å ha en jobb for å kunne på en måte enten bidra til familien eller for å kunne spare for å studere videre.»

Jente 19 år

HVORDAN DE OPPLEVER Å HA BLITT INFORMERT

De fleste ungdommene fortalte at de har opplevd å ha god tilgang på informasjon om pandemien og restriksjonene og reglene. Flere av ungdommene fortalte at de brukte VG-appen som en nyttig kilde til informasjon daglig. Samtidig fortalte også mange av dem at det kan være vanskelig å forstå informasjonen de får, hvorfor myndighetene gjør som de gjør og hva det konkret betyr for deres hverdag. De fortalte også at de stadige endringene gjør det vanskelig å følge med.

«Vi får vel ganske grei informasjon for de fleste gangene liksom, men jeg føler at siden de bytter så ofte er det ikke alltid man legger merke til det.»

Jente 15 år

«Hjemme hos oss er pressekonferansene og nyhetene på hele tiden. Jeg får alltid informasjon, også har jeg varslinger på VG-appen så jeg får alltid med meg endringer og alt sammen om smittevern. Om det er noe jeg ikke skjønner så er det det med skjenkegreiene, hvorfor det er så mye fokus på det, og at de må åpne så fort, det skjønner jeg ikke.»

Jente 18 år

«Det som er nesten konstant det er at det har vært litt vanskelig å følge med på hvilke retningslinjer som gjelder akkurat når de gjelder og spesielt på skolen og sånt. Og der mener jeg at det kunne vært lettere å fortelle litt om hvordan det gjelder. For eksempel nå så har vi en ordning der vi skal bruke munnbind i fellesarealer, men der har de vært veldig uspesifikke, man vet ikke helt når man skal bruke dem. Som for eksempel så har vi fått en sånn regel om at vi ikke trenger å bruke det når det ikke er andre personer i gangen, men så er det litt sånn hvordan skal vi vite om det er flere andre på gangen eller ikke.»

Jente 16 år

«Skolen har vært veldig på det med de smittevernreglene som er på skolen i hvert fall det at vi holder meteren, og man må vaske hendene og sånt. Men jeg har ikke fått vite så veldig mye om hvorfor.»

Jente 19 år

«Jeg vet jo egentlig ikke hva smittevernreglene er nå og det føler jeg mange av oss tenker selv og de endrer seg jo veldig masse og jeg vet egentlig ikke hvilken side man søke det opp eller jeg prøvde en gang å søke opp smittevernregler Oslo og jeg fant det ikke en gang.»

Gutt 16 år

«I det siste så har vi starta med en sånn kohort type hvor vi deler klassen i to og da er halve klassen på skolen mens halve er hjemme da. Og da har den halvparten som er hjemme, hjemmeskole på over teams. Og da kan det kanskje være litt vanskelig å følge med av og til, fordi lærerne får ikke tid til å gi beskjed og ting over teams. Også det er jo litt vanskelig å skjønne de, fordi de har delt opp skolegården hvor vi skal være ute i friminuttet basert på klasser og det er litt vanskelig å skjønne hvor vi skal være

og sånt. Fordi det bytter ofte på grunn av rød og gul sone også er det litt sånn, noen ganger har niende og tiende skole samtidig, noen ganger har de bytta tidene. Og da er det litt sånn, de gruppene også forandrer seg da.»

Jente 15 år.

Å BLI SETT AV DE VOKSNE

De aller fleste av ungdommene forteller at de har voksne rundt seg som er opptatt av hvordan de har det under pandemien. I tillegg til de hjemme, er det skolen og læreren de fleste trekker fram som en spør om hvordan de har det.

«Etter min mening er det ganske mange voksne som er interessert i å høre hvordan vi har det, fordi voksne spør hvor enn man går «hvordan er hjemmeskole?» «hvordan har du det egentlig?»

Jente 17 år

«Skolen har sendt ut skjemaer som vi skulle fylle ut om hvordan vi har det, og rådgiveren min har jeg snakket med. Men andre voksne i nærmiljøet, som foreldre, føler jeg ikke at har vist forståelse for hvor vanskelig denne situasjonen er for oss. Fordi de kan jo tro at det er lettere for oss når vi sitter hjemme, og slipper den lange reiseveien til skolen, og vi får mye mer fritid også, til å jobbe med skolen, og nå har vi jo kortere timer på skolen sånn at vi ikke har for mye skjermtid, så jeg føler at mange voksne tror at dette er lettere for oss. Samtidig skjønner de ikke at vi sliter med motivasjon, og alt dette med å gjøre oppgaver og levere på tid, hvor vanskelig dette er for oss i denne tiden.»

Jente 18 år

«Alle ansatte på skolen har veldig vist at de er der for deg, de sender melding hele tida. Hver uke får vi melding om at hvis det er noe så kan du kontakte oss, det her er nummeret du kan ringe, og det er en organisasjon som har anonyme samtaler så vi bare kan ringe på nummeret med skult nummer. At vi ikke forteller hvem vi er, bare ta ut det vi føler og hvordan vi har det. Det er noe jeg også har prøvd og det hjelper mye fordi de jeg snakker med er psykologistudenter, så de forstår deg og gir deg tips. Og her på skolen har vi også en skolepsykolog og vi har lov til å ha møte med henne på Teams. Alltid hvis det skjer noe så vi bare ringer hverandre og snakker om det.»

Jente 19 år

«Barna har fått en beskjed om at de kan ta kontakt med helsebror og det er egentlig alt, det er ikke så mye om hvordan de har det hjemme og sånt.»

Gutt 16 år

MEDVIRKNING OG INNFLYTELSE

Vi spurte ungdommene om de opplevde at de ble lyttet til og gitt mulighet til å påvirke sin egen situasjon nå under pandemien. Svarene vi fikk viste stor variasjon i hvorvidt og hvordan ungdommene opplevde å ha innflytelse. Flere fortalte at de opplevde i liten grad å bli spurt om meningene sine. Andre fortalte at de opplevde å kunne påvirke i det små, i vennerelasjoner eller i kontakt med en lærer som lyttet til dem, men at de allikevel ikke kunne påvirke det større bildet. Flere av ungdommene fremhevet at hele pandemien gjorde at de mistet kontroll over livet sitt. Noen ungdommer løftet imidlertid fram gode eksempler på at de hadde fått mulighet til å medvirke og bli hørt, for eksempel i bydelen de bodde i.

«Det var en periode at jeg tenkte at skolen burde ha en spørreundersøkelse på hvordan det har vært å ha hjemmeskole på hvordan det har påvirket oss. For å forbedre situasjonen, kanskje gjøre noen endringer når det kommer til hjemmeskole. Men vi har ikke hatt noe sånt, i hvert fall ikke noe jeg har fått med meg. Det har vært rart.»

Jente 18 år

«Lærerne, som i hvert fall på skolen vår kan ikke gjøre så mye når de kun har begrenset med makt. Det er jo mer myndigheten og kommunen som kan gjøre noe med det. Det er ikke egentlig noe måte for oss å liksom, kontakte dem direkte og ytre våre meninger, så ja. De voksne som er rundt oss har en begrenset makt.»

Jente 16 år

«Jeg føler jo at vi har blitt ganske hørt, da med tanke på at vi nå har fått avlyst skriftlig eksamen.»

Jente 15 år

«Hvis vi har sagt ifra hele klassen om at vi ikke føler oss klare for denne vurderingen så er det sånn "ja, men vi har ikke tid til å presse det lenger så vi må bare gjøre det". Og da føler jeg liksom at jeg ikke har blitt hørt da. Men når det kommer til bydelen vår for eksempel så hadde vi en samtale om hva ungdommer kan gjøre for å bidra positivt til at smitten skal ned. Og da kom vi med et forslag om koronaverter og så er det ti ungdommer som har fått tilbudet som koronaverter, så det er egentlig både og. Og så er det mange som er sånn, ja ungdommer har det ikke så vanskelig, det er folk som har mista jobbene sine, bla bla bla. Ja det er kjipt, men det blir jo feil å sammenligne smerte på en måte.»

Jente 18 år

«Jeg vil ikke si at jeg har hatt noe stor innflytelse i det store bildet. Men for eksempel hvis venninna mi skal ha fest og så har det nettopp kommet nye smittevernregler og at det egentlig ikke er lov med det, så pleier jeg vanligvis å si ifra og da skjer ikke den festen som var planlagt.»

Jente 18 år

«Jeg opplever ikke at jeg eller ungdommer generelt har fått være med å bestemme eller bli hørt under pandemien. det er liksom bare de voksne som har bestemt alt sammen og vi har ikke engang blitt spurt om våre meninger om situasjonen rundt oss.»

Elev ungdomsskole

«På skolen er lærerne strenge når det gjelder regler, de oppfører seg som om vi ikke vet at reglene finnes og at det er en pandemi som foregår. Om det er noen som vet og forstår pandemien er det ungdommen. Ungdommen blir påvirket på alle mulige måter.»

Elev ungdomsskole

FRAMTIDEN ETTER COVID-19

Vi snakket med ungdommene om de trodde konsekvensene av pandemien og nedstengingen det siste året vil påvirke framtiden for dagens unge. Den største bekymringen er knyttet til skole, og at de har mistet mye undervisning og at karakterene har gått ned – og at dette vil ha konsekvenser for hvordan de klarer å gjennomføre utdanningen. Andre snakker om psykisk helse, og at det vil bli vanskelig å gå tilbake til en «normal» hverdag igjen.

«Med koronapandemien har mange allerede depresjon og sånt og det kan forsterkes etter som at man ikke er med de man vil velge å være med av venner for eksempel og sånt. Og man sitter veldig alene hjemme og det kan være veldig hardt. Jeg føler bare at for framtiden det kommer bare til å fortsette skjønner du? Det kommer bare til å fortsette og fortsette.»

Gutt 16 år

«Liksom jeg kan ikke forestille meg som å ta bussen uten munnbind hvis det er fullt liksom. Og jeg kan ikke akkurat forestille meg å dra på store arrangementer der ingen bruker munnbind eller antibac eller sånne ting. Så jeg føler det liksom kommer til å følge etter oss unge da i løpet av egentlig resten av livet vårt.»

Jente 17 år

«Det er veldig mange som ikke fikk gått den veien de planla, som ikke fikk tatt den utdanningen de ønsket og ikke kom inn på den skolen de valgte. Det er mange som ikke har fått det til, og det er hele framtiden deres, som jeg tror påvirker mange.»

Jente 18 år

«Det vil jo gjøre at klassen min og nesten alle 1. klassene på Videregående vil være litt distanserte fra hverandre og ikke bare det, men så på skolen vil man ikke ha like mange venner og like mange tilknytninger, som man ville hatt utenom den pandemien på grunn av at man ikke kunne bli kjent med særlig mange. Men så mener jeg også at det kan ha en positiv effekt for mange, for det her var jo en type mental avslapningsperiode for mange, som trengte en litt sånn avslapningsperiode, spesielt sosialt. Og mange kan jo også ha funnet det de liker å gjøre i løpet av denne pandemien og det de ønsker å gjøre videre fordi man har hatt litt mer tid på fritida til å utforske disse mulighetene.»

Jente 16 år

«Jeg tenker nå som det har blitt så digitalt og sånt fører jo det bare til skjermavhengighet og hvis ikke du var avhengig før pandemien så er du det sikkert nå. Altså når man er så mye på mobilen og pc-en og på sosiale medier sånt, det skaper jo bare, ja selvbildet ditt det blir jo mye dårligere.»

Jente 19 år

HVA GLEDER DU DEG MEST TIL NÅR PANDEMIEN ER OVER?

Til alt blir normalt igjen og jeg ikke trenger å tenke på at jeg skal smitte noen, svarte veldig mange ungdom når vi spurte hva det var de gledet seg aller mest til når pandemien var over. «Til å føle meg fri igjen», svarte en jente på 15 år. Det er tydelig at ungdommene tar stort ansvar. Mange fortalte at de savnet familie i utlandet og gledet seg aller mest til å kunne reise igjen.

«Jeg gleder meg ganske mye til å kunne reise igjen, men også det at man kan kunne gå ut uten å måtte tenke over, ja ok kommer det til å være masse folk der og kommer jeg til å være i kontakt med noen som kanskje er smitta, kommer jeg til å kanskje smitte noen, hvis jeg nå er smitta. Og liksom kommer det til å spre seg og så videre. Å kunne gjøre ting uten å måtte tenke lenge gjennom, for å liksom ta hensyn.»

Jente 15 år

«Jeg tror det jeg gleder meg mest til er nok å gå ut med venner og bare spise på en fin restaurant. Vi har ikke gjort det, men det blir liksom en fin feiring på at korona blir ferdig da. Og Granittrock!»

Gutt 16 år

«Jeg gleder meg til å gå på skolen hver dag og bli sliten på grunn av at jeg må stå opp tidlig.»

Jente 17 år

«Jeg har jo familie som bor i utlandet, så jeg gleder meg kjempemasse til å besøke de, dra til stranda, besøke bygninger i hjemlandet mitt og det å dra på konserter og gjøre sånne ting.»

Jente 14 år

«Gleder meg mest til å være spontan og egentlig ikke ha en plan og bare kunne gjøre hva jeg vil. Plutselig bare kunne bestemme meg for å dra til Sverige en dag eller reise til Danmark bare være spontan og ung igjen.»

Jente 19 år

«Jeg gleder meg til å dra på de konsertene jeg skulle på, som har blitt avlyst. Det høres så dårlig ut, men det er fordi at på konserter er det så mye samhold, alle som er samlet der har en ting til felles. Også gleder jeg meg til å klemme folk jeg er glad i, dra på jobb og kunne klemme folk igjen.»

Jente 18 år

3. RÅD OG TIPS TIL DE SOM BESTEMMER

Mange var opptatt av hva som burde gjøres for at barn og ungdom skulle få det lettere nå under pandemien og at konsekvensene av nedstengingen ikke skulle bidra til langsiktige utenforskap, og ungdommene kom med flere råd til de som bestemmer. Mange kom med innspill om at det nå var på tide å prioritere barn og ungdom - på ordentlig – og ikke bare si at det skulle gjøres, og flere etterlyste at de selv ble spurt om hva de mente var viktig.

Rådene fra ungdom var veldig delt når det kom til ytterligere nedstenging eller ikke. Noen mente at det var på tide at politikerne stengte ned samfunnet helt noen uker for på den måten å bli kvitt viruset, mens andre mente at politikerne måtte lette på reglene og at skole, fritidsaktiviteter og butikker åpnes igjen. Ungdommene var jevnt over veldig opptatt av at de, uavhengig av nedstengning eller ikke, ønsket seg mer stabilitet og forutsigbarhet over tid. De uttrykte også en frustrasjon over at «ungdom og utlendinger har fått skylda» Mange rådet politikere til å ha en større forståelse for trangbodhet når de utvikler regler og når de utaler seg i media for å unngå stigmatisering og «syndebukker».

«Jeg skulle ønske at de som har den makten og de som kommer ut med feil informasjon som for eksempel da at innvandrere ikke følger smittevernstiltak, at de kom og bor her og ser hvordan vi bor og ser hvor lett en blir smitta og hvor lett det sprer seg fordi vi bor så tett oppi hverandre. Jeg kunne virkelig ønske de bodde i en blokk og skjønte hvordan det er. Fordi det tror jeg ikke de gjør, de er så privilegerte at de tenker at det kan ikke være så vanskelig å holde avstand, jo det er det. En fireroms leilighet er ikke stor. Ah nå ble jeg sint.»

Jente 18 år

«Jeg også bor i blokk, både hos moren og faren min siden jeg har skilte foreldre. Og da merker jeg at uansett hvor jeg går ut så treffer jeg på naboen. Og det spiller ingen rolle om jeg går ut tidlig, sent fordi det er 16 folk som bor her og da kan man ikke forvente at man ikke møter folk og om du får korona i ditt eget hus så får mest sannsynlig alle som bor i leiligheten og kanskje til og med folk i oppgangen får da korona. Så at de skal skyld på ghettoen da, det syntes jeg er veldig dumt og feil.»

Gutt 16 år

«Hvis dere skal komme ut med råd og regler så følg gjerne de selv. Det hjelper ikke å sitte på hytta å komme med råd om at man ikke skal reise på hytta og så senere gi skylden til utlendinger eller de som bor trangt. Da blir det igjen at vi blir syndebukken og vi blir veldig sett ned på når regjeringen selv ikke klarer å følge sine egne regler og råd.»

Jente 19 år

«Jeg mener vi skal slutte å finne syndebukken i det, slutte å legge skylden på folk. "Åh det er ungdommenes sin feil", "Åh det er utlendingene sin feil" i stedet for å løse problemet. Det er et problem og vi er alle på en måte involvert i det, så finne en løsning i stedet for å skyld på folk hele tiden.»

Jente 14 år

«Gjør det mer forutsigbart er vel rådet mitt.»

Jente 16 år

«Lage en litt mer stabil plan. For nå endrer vi korona fra rød sone til gul sone hver andre uke og det skaper jo også litt, hva heter det, man blir jo litt forvirra på selve planen og de forskjellige reglene som er innenfor de to sonene. I tillegg til at vi eventuelt bør ha et mer stabilt innleveringsopplegg, nå så får vi som oftest mye mer innleveringer og de har høyere krav på arbeidet vårt enn det vi hadde før pandemien startet. Så det synes jeg er litt dumt.»

Jente 15 år

«Jeg føler at de voksne bør se på ting fra vårt perspektiv også for vi har mistet viktige år av livet vårt og det er ikke enkelt. Så akkurat som det er vanskelig for dem så er det vanskelig for oss også. Også med skolen og sånt, at vi var veldig dårlig rustet for en pandemi. Det

var ikke planlagt i det hele tatt hvordan skolen skulle fungere når pandemien først startet. Og at vi var stengt ned hele tiden var greit fordi det var forutsigbart og vi visste at vi kom til å være hjemme uansett, men nå som de skal åpne opp igjen og skal stenge ned igjen og sånt hele tiden, det blir jo vanskelig å gå et helt år på den måten. Vi burde kanskje hatt litt mer at vi får planlegge litt mer på langsikt.»

Jente 19 år

«Jeg føler at om de hadde stengt ned alt en liten periode på starten, så kunne vi unngå det med at det åpner og stenger hele tiden.»

Jente 18 år

«Det jeg tenker er viktig er det at man skal høre på de det gjelder hvis det er tiltak som gjelder videregående elever så hør hva de har å si som at nå er det veldig mange som stresser med eksamen og at de ikke er klare for eksamen fordi de ikke har samme læringsutbytte og at det er veldig forskjellig fra skole til skole og at man bare burde høre på dem det gjelder, hva vi har å si, hva våre argumenter er før dere tar beslutningen.»

Jente 19 år

«Hei Erna, kan dere åpne fritidsaktiviteter snart? Jeg vet at vi er i en vanskelig pandemi. Men å drive med en aktivitet under denne perioden føler jeg kan få ungdommer og barn til å tenke positivt, altså at ting kommer til å bli bra. For det er faktisk mange elever som er psykisk syke som sliter og det kunne vært fint med noen pauser. Så det hadde vært fint med noen aktiviteter igjen.»

Elev ungdomsskolen.

«Jeg føler i framtiden så kommer veldig mange til å slite med fysiske helseproblemer, fordi vi sitter jo stille hele tida. Så hvis man kunne på en måte åpna litt sakte sånn små aktiviteter. Treningssentrene er jo strengt, men at man kanskje kunne få meldt seg på en annen måte. At man kunne fått sendt inn melding om “kan jeg få trene den ene dagen”, og så på en måte åpne opp litte grann så blir man ikke sittende så mye stille. For man kommer mest sannsynlig til å merke det i de kommende årene, at denne generasjonen sliter veldig mye med helse da.»

Jente 18 år

«Avlys alle eksamener for alle, det funker ikke. Selv hvor smart og flink man er så går det ikke å bare sitte bak en skjerm og kunne pensumet.»

Jente 17 år

«Kontaktlærere burde ta mer kontakt med elevene sine, 1 og 1 samtale.»

Jente 18 år

«Det er veldig mange elever som er veldig demotiverte fordi de føler det er mye vanskeligere å følge med hjemme. Så kanskje det hjelper å på en måte å ha leksehjelp med en lærer som kan gå gjennom stoffet med deg og hjelpe deg å forstå det mye mer i dybden.»

Jente 18 år

«Da ville jeg foreslått at skole psykologen tar en samtale med de ungdommene, altså egentlig alle, men spesielt de man vet er utsatt for noe de ikke burde vært utsatt for.»

Jente 18 år

«Kanskje ikke legge så mye press på oss fordi at det, liksom å følge reglene og liksom skjønne at vi fortsatt er barn og at det tar litt tid for oss, for å tilpasse oss de nye omstendighetene. Det er mer press på skolen om å følge reglene fordi vi får anmerkning hvis vi gjør en liten feil, for vi får liksom ikke advarsel også får vi bare en anmerkning.»

Jente 15 år

5 RÅD FRA UNGDOM TIL VOKSNE OM HVORDAN UNGDOM KAN FÅ DET LETTERE UNDER OG ETTER PANDEMIEN:

- 1 Barn og unge må prioriteres, både nå og framover. Voksne må prøve å se ting fra vårt perspektiv.
- 2 Spør oss barn og unge hva vi mener, lytt til oss og ta meningene våre på alvor.
- 3 Vi trenger stabilitet og forutsigbarhet; lag en langsiktig plan. Både for skole og for fritida.
- 4 Ikke gi oss skylda!
- 5 Mindre press. Vi er barn og det tar tid å tilpasse oss nye omstendigheter

4. ANBEFALINGER FRA REDD BARNA

Områder med store levekårsutfordringer har vært preget av høye smittetall, samtidig som konsekvensene av koronarestriksjonene ser ut til å ramme hardest de som i utgangspunktet hadde vanskelige forutsetninger. Allerede før pandemien, var forskning tydelig på at barn og ungdom fra områder med store levekårsutfordringer har betydelig større risiko for å vokse opp i en lavinntektsfamilie, som igjen begrenser deres muligheter til å lykkes på skolen, ha et sunt kosthold og god helse, delta på fritidsaktiviteter, ha et godt bomiljø og få tilstrekkelig støtte fra familien³. Redd Barna er bekymret for at barnas levekår og mulighet til å delta på viktige oppvekstarena har blitt ytterligere forverret de siste perioden.

En studie av levekår for ungdom i Oslo under nedstengingen våren 2020 viser at langt flere unge med innvandrerbakgrunn og fra familier med lav sosioøkonomisk status hadde foreldre som var blitt sagt opp eller permittert. Denne gruppen bekymret seg langt mer for familiens økonomi⁴. Når inntekten som i utgangspunktet var lav, blir ytterligere redusert, kan det også få store konsekvenser for familiens muligheter til å dekke primærbehov. Mange hjelpeorganisasjoner har meldt om en økning i antall barnefamilier ved matutdelingene og det er også en økning i antall som søker om økonomisk støtte til barnas deltakelse på fritidsaktiviteter.

Det anslås at rundt 210 000 barn bor trangt⁵; noe som kan gjøre det vanskelig for barna å gjøre skolearbeid, ha hjemmeskole, drive med digitale fritidsaktiviteter og ha et privatliv. Redd Barna er bekymret for barns muligheter til å

delta i undervisning som skjer digitalt, og mulighet til å delta i fellesskap med andre utenfor hjemmet på en trygg måte. Vi erfarer at tilgang til internett og digitale verktøy som lærebrett/PC ikke er selvsagt for alle familiemedlemmer i alle hjem. Vi er også bekymret for at man ikke klarer å følge opp barn med spesielle behov, samt identifisere sårbare og utsatte barn når skolene og fritidstilbud er stengt.

Økonomisk og levekårstress, både før og under korona, kan etterlate familier i en situasjon hvor foreldrene opplever usikkerhet, knapphet og engstelse, som kan påvirke barna. NKVTS sin undersøkelse av blant annet psykisk helse blant barn og unge under pandemien viser at ensomhet var mer utbredt der familien hadde dårlig råd og at barn fra lavinntektsfamilier har betraktelig høyere risiko for å bli utsatt for vold og overgrep enn andre barn⁶.

Mange av tilbudene for barn og unge i sårbare livssituasjoner har vært stengt eller hatt begrenset kapasitet som følge av korona, og dette kan i verste fall lede til utenforskap og lite oppfølging. Manglende tilbud av fritidsklubber under korona anses som et problem, særlig for utsatte grupper ungdom⁷. Forskning viser at særlig ungdom fra lavinntektsfamilier benytter disse tilbudene, og at fritidsklubber og åpne møteplasser kan oppleves som viktig støtte for de som føler seg ensomme. Redd Barna er bekymret for at totaliteten av alle disse faktorene har bidratt til å forsterke risiko for at barn og ungdom fra levekårsutsatte områder opplever marginalisering og utenforskap under pandemien.

3) Bakken, Frøyland og Sletten: Sosiale forskjeller i unges liv – hva sier Ungdataundersøkelsene? NOVA-rapport 3/16.

Hyggen, C., Brattbakk, I. & Borgeraas, E. (2018). Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering. NOVA Rapport 11/2018. Oslo: NOVA.

Kristofersen, L. B. (2019). Barnefattigdom og barn i lavinntektsfamilier. Begrepsdrøfting og forskningskunnskap. In, Notat 2/2019. Oslo: NOVA.

Bøe, T., Petrie, K. J., Sivertsen, B. & Hysing, M. (2019). Interplay of subjective and objective economic well-being on the mental health of Norwegian adolescents. *SSM – Population Health*, 9, 100471. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2019.100471>

4) Bakken, A., Pedersen, W., von Soest, T. & M. Aa. Sletten (2020). Oslo-ungdom i koronatiden. En studie av ungdom under covid-19-pandemien. NOVA Rapport 12/20 <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/oslo-ungdom-i-koronatiden>,

5) Regjeringens koordineringsgruppe for tilbudet til sårbare barn og unge under Covid-19, vedlegg til rapport 2.

6) NKVTS (2020): Barn, ungdom og koronakrisen. En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våre 2020. Delrapport 1 +2.

7) Seland, I., Andersen, P. L. og Eriksen, I. M. (2021). Fritidsklubber i det lokale folkehelsearbeidet. Sluttrapport .

ANBEFALINGER FRA REDD BARNA FOR EN STYRKET INNSATS I LEVEKÅRSUTSATTE OMRÅDER:

Et trygt og inkluderende nabolag og bomiljø er viktig for barn og unges livskvalitet. Barn forteller at økonomiske ressurser kan avgjøre hva slags nabolag de bor i, og grad av trygghet og tillitt de føler til samfunnet. Tro på at de selv har betydning og kan gjøre en forskjell, er også avgjørende for deres opplevelse av tilhørighet til lokalsamfunnet og viktig for at barn som vokser opp i levekårsutsatte områder skal ha de samme mulighetene til å leve gode liv, utvikle seg og oppnå sosial mobilitet som barn som bor andre steder.

Basert på tilbakemeldingene fra hjelpeorganisasjoner, forskning, skole, samt barn og ungdom selv, mener Redd Barna at myndigheter må oppskalere innsatsen i områder som allerede før pandemien hadde store levekårsutfordringer. Redd Barna har 5 anbefalinger til beslutningstakere, politikere, kommuner, skoler og fritidsarenaer om hvordan styrke innsatsen i levekårsutsatte områder for at for at konsekvensene av pandemien og nedstengingen ikke skal bidra til langsiktige utenforskap for barn og ungdom.

1. LYTT TIL BARN OG UNGE OG GI DEM INNFLYTELSE

Barnekonvensjonens artikkel 12 slår fast at alle barn har rett til å uttrykke sine meninger og bli hørt. Barn og unge er selv eksperter på sine liv, og voksne som tar beslutninger som berører barn og unge, trenger deres kunnskap, meninger og forslag for å kunne utvikle treffsikre tiltak som er bra for dem. Barn og unges rett til medvirkning og innflytelse gjelder også under kriser som koronapandemien og når samfunnet skal gjenoppbygges etter en krise. Barn og unge er ikke bare mottakere av tjenester, de er også ressurser i sitt eget lokalsamfunn, og de har rett til å påvirke sin egen skolehverdag, fritidstilbudet der de bor, og andre forhold som berører dem. Medvirkning er viktig for barn og unges opplevelse av tilhørighet og mestring, og for deres utvikling og livskvalitet. Det styrker barn og unges eierskap til løsningene og bidrar til varige endringer. Barn og unge forteller oss at de har

mange tanker og meninger om egen situasjon og om samfunnet de lever i, og de ønsker å bli lyttet til av beslutningstakere og andre voksne. Redd Barna mener at medvirkning og innflytelse for barn og unge i levekårsutsatte områder må settes mer i system. Barn og unges egne medvirkningsorgan som elevråd og barne- og ungdomsråd må styrkes. De må gis mer reell innflytelse, og de må styrkes i form av å bli mer inkluderende og representere bredden av barn og unge. Lokale myndigheter må samarbeide mer med skolene slik at barn og unge får både økt kunnskap om demokrati, handlingskompetanse og konkrete erfaringer med reell medvirkning i lokale beslutningsprosesser.

Redd Barna oppfordrer myndighetene til å utvikle en konkret plan for å styrke medvirkning og innflytelse for barn og unge i levekårsutsatte områder, i samarbeid med de medvirkningsorganene som representerer barn og unge i disse områdene. Samarbeid med skolene må inngå i denne planen.

2. LANGSIKTIG, HELHETLIG OG RETTIGHETSBASERT INNSATS FOR Å SIKRE GODE LEVEKÅR FOR BARN I UTSATTE OMRÅDER

Barn og unge fra levekårsutsatte områder, forteller hvordan pandemien og nedstengingen har hatt store konsekvenser i deres liv, både hvordan de har det med familien, på skolen, på fritidsaktiviteter, og blant venner. De forteller også at det gjør at de er mer bekymret for framtiden og hvordan den skal bli. For å løse de komplekse og sammensatte utfordringene som følger med utenforskap, er det viktig med langsiktig innsats og strukturelle ordninger som ivaretar samordning på tvers av ulike sektorer. Arbeidet med å motvirke økonomiske ulikheter og sikre en fortsatt velferdsstat som bidrar til gode oppvekstvilkår for alle barn, må prioriteres gjennom styrket langsiktig innsats.

Redd Barna mener det må utvikles en langsiktig handlingsplan for hvordan styrke barns levekår i levekårsutsatte områder. En slik plan må sikres nødvendig økonomiske rammer, ha et tydelig barnerettighetsperspektiv, samt medvirkning fra barn og unge selv.

3. BARNEFAMILIER MÅ FÅ BEDRE ØKONOMISKE RAMMER

Barn påvirkes negativt av at foreldrene sliter med økonomien. De forteller at lite penger kan føre til at det blir vanskelig hjemme, både med mye krangling og uro, og at foreldre er fraværende fordi de må jobbe mye⁸. Økonomiske bekymringer kan gjøre det vanskelig for foreldre å være gode omsorgspersoner for barna sine, og fattige familier trenger rett og slett mer penger. Et økonomisk løft vil lette det økonomiske stresset for mange lavinntektsfamilier. Det vil gjøre det lettere for foreldrene å gjøre aktiviteter med barna sine, og unngå stress og bekymringer som følger med det å ha lite penger. Selv om foreldre, eller andre som er ansvarlige for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre barnets levekår, skal myndighetene treffe egnede tiltak for å hjelpe dem til å virkeliggjøre denne rettigheten for barnet. Når det er behov for det skal myndighetene "sørge for materiell hjelp og støttetiltak" jfr. barnekonvensjonens artikkel 27 – barns rett til tilfredsstillende levestandard.

I FNs barnekomite sine merknader til Norge i 2018, henviser komiteen til Bærekraftmålene og anbefaler myndighetene «å øke sin ressursbruk rettet mot å bekjempe barnefattigdom»⁹.

Redd Barna mener nasjonale myndigheter har ansvar for å sikre barnefamilier tilstrekkelig økonomiske rammer gjennom å styrke ordningen med universell barnetrygd for alle barn fra 0-18 år må videreføres, samt det må lovfestes at barnetrygden ikke kan regnes som inntekt og avkorte stønader for familier som mottar støtte fra Nav. Videre må barneperspektivet i Nav styrkes, både i rutiner og standarder for tildeling av ytelser, men også i selve lovverket i Nav, slik at barns behov og beste sikres.

4. ALLE MED PÅ SKOLEN – UTDANNING MÅ BLI GRATIS OG TILGJENGELIG FOR ALLE BARN OG UNGE

Barnekonvensjonen artikkel 28 og 29 gir alle barn rett til gratis, tilpasset og kvalitativ god utdanning. Foreldreutgifter, uavhengig av størrelse, strider imot prinsippene om en kostnadsfri grunnskole, nedfelt både i FNs barnekonvensjon og opplæringsloven. I rapporten «Alt koster penger¹⁰» forteller barn at det koster å gå på skole. Foreldre, lærere og skoleledelse melder også om stadig nye utgifter på skolen og at det er en manglende felles forståelse for hvordan gratisprinsippet skal tolkes, eks. hva regnes som aktiviteter i skolens regi eller privat. Det kan dreie seg om skoleturer, leirskoler, ekskursjoner og andre utgifter som finansieres av foreldre, eller om skoleutstyr som stadig må kjøpes for å ha mulighet til en normal skoledeltakelse. Økt press på foreldrebetaling bidrar til ulke muligheter til å lykkes i utdanningen og barn i lavinntektsfamilier er særlig utsatte for ikke å fullføre et skoleløp.

Redd Barna mener at myndighetene må sørge for at utdanning er tilgjengelig for alle barn gjennom at gratisprinsippet styrkes og tydeliggjøres og at barnehage og SFO er gratis eller med gode og ubyråkratiske støtteordninger.

8) Redd Barna (2020): Alt koster penger.

9) FNs Barnerettighetskomité (2018). Concluding observations on the combined 5th and 6th periodic reports of Norway. Genève: FNs Barnerettighetskomité. https://www.regjeringen.no/contentassets/87e11af6044b4c45923d2830d2d6b144/concluding-observations---4-juli---crc_c_nor_co_5-6_31367_e_no-004.pdf

10) Redd Barna (2020) Alt koster penger. Erfaringer og råd fra barn om fattigdom og utenforskap i Norge.

5. GI BARN OG UNGE ET STED Å VÆRE PÅ FRITIDEN

Artikkel 31 i barnekonvensjonen gir alle barn og unge rett til hvile, fritid og lek. Forskningen er tydelig på at å delta på fritidsaktiviteter styrker barnets egenutvikling og selvfølelse og forebygger utenforskap, isolasjon og helserelaterte utfordringer. *Det antas videre at det å delta i ulike former for aktiviteter under oppveksten har betydning for barn og unges forutsetninger for å klare seg godt i utdanningssystemet og deretter i arbeidslivet*¹¹. Det å delta på aktiviteter på fritiden har mange positive følger på vesentlige områder i barns liv, men det er også et mål i seg selv at barn kan ha det gøy, slappe av og henge med jevnaldrende.

FNs barnekomite skriver i sine merknader til Norge i 2018¹², at de anbefaler at *parten gir barn med begrensede økonomiske midler, barn med nedsatt funksjonsevne, barn med minoritetsbakgrunn og barn fra isolerte trossamfunn bedre tilgang til trygge, tilgjengelige, inkluderende rom for lek og rekreasjonsaktiviteter*. Redd Barna viser til rapporten *Oppdrag 31*¹³, der barn og unge identifiserte barrierer som gjør at barn holdes utenfor fritidsarenaen, sammenhengen mellom mekanismene, og ikke minst hvordan dette kan rettes på. Et godt fritids- og nærmiljøtilbud antas å kunne kompensere for levekårsopphoping, og det er spesielt viktig med gode og trygge fritids- og møteplassarenaer på områder med høy andel lavinntektsfamilier og trangboddhet¹⁴.

Redd Barna mener videre at myndighetenes arbeid med levekårsutsatte områder må inkludere konkrete tiltak for å motvirke strukturelle barrierer som hindrer barn i å delta på organiserte og uorganiserte aktiviteter. Dette kan være en lokal Fritidserklæring, videreføring av Fritidskortet som sikrer ivaretagelse av andre barrierer som hindrer deltakelse (som manglende transport, informasjon, tilrettelegging, m.m), samt en lovfesting av barns rett til en møteplass i sitt nærmiljø.

HVA HAR VÆRT SPESIELT VANSKELIG DET SISTE ÅRET?

- «Jeg kan ikke gå på skolen og ikke møte folk»
- «Skolen har vært vanskelig»
- «Det er dumt at du ikke lærer noe på skolen»
- «Jeg ble smittet av korona»
- «Reglene har endret seg hele tiden»
- «At ungdom herfra har fått skylda»
- «Ikke noe fysisk aktivitet»
- «Å sitte inne hele tiden»
- «At jeg ikke vet hva som skulle skje»
- «Å være hjemme alltid»
- «Ikke kunne spille sporten man liker»
- «Å ha 1 meter avstand»
- «Lite motivasjon til skolearbeidet»

11) Fløtten og Nielsen (2020): Barnefattigdom – en kunnskapsoppsummering, i Like muligheter i oppveksten. Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020 – 2023).

12) FNs Barnerettighetskomité (2018). Concluding observations on the combined 5th and 6th periodic reports of Norway. Genève: FNs Barnerettighetskomité. https://www.regjeringen.no/contentassets/87e11af6044b4c45923d2830d2d6b144/concluding-observations---4-juli---crc_c_nor_co_5-6_31367_e_no-004.pdf

13) Redd Barna (2019): Oppdrag 31: Rett på fritid. www.reddbarna.no/rapport-oppdag31

14) NOU 2020: 16: Levekår i byer. Gode lokalsamfunn for alle.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c9c978f8e2184980b4597ba59796e7e3/no/pdfs/nou202020200016000dddpdfs.pdf>

Redd Barna

BARNEKONVENSJONEN I KORTVERSJON

– omskrevet av Redd Barna

1 og 2 Gjelder alle barn under 18 år

Alle mennesker under 18 år regnes som barn. Alle barn har de samme rettighetene.

3 Til barnets beste

Alle tiltak som angår barn, skal ta hensyn til barnets beste.

4 Statens ansvar

Staten har ansvaret for at alle barn får sine rettigheter oppfylt.

5 og 18 Foreldreansvaret

Foreldrene har hovedansvaret for å oppdra barn.

6 Rett til liv

Alle barn har rett til å vokse opp.

7 og 8 Identitet

Alle barn har rett til et navn og en nasjonalitet, og de har rett til å beholde disse.

9 Holde familien sammen

Ingen barn skal skilles fra foreldrene sine mot sin vilje hvis det ikke er til barnets beste.

10 og 22 Førre familier sammen

Alle flyktningbarn skal gis beskyttelse, humanitær hjelp og hjelp til å komme sammen med familien sin igjen.

11 Ulovlig bortføring og tilbakehold

Ingen barn skal tas ulovlig ut av et land eller hindres fra å reise tilbake.

12 Å si sin mening

Alle barn har rett til å si sin mening og til å bli hørt i saker som angår dem.

13 og 17 Få og gi informasjon, massemedier

Alle barn har rett til å søke etter, motta og gi informasjon. Staten skal beskytte barn mot skadelig informasjon.

14 og 15 Frihet til å tenke, tro og delta

Alle barn har rett til å tenke og tro på det de selv ønsker. Barn har rett til å delta i organisasjoner.

16 Privatliv

Alle barn har rett til privatliv.

19 Beskyttelse mot misbruk

Staten skal beskytte alle barn mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttning fra foreldre og andre omsorgspersoner.

20 Barn uten familie

Alle barn uten familie har rett til beskyttelse og omsorg.

21 Adopsjon

Adopsjon av barn skal foregå slik loven bestemmer, og være til barnets beste.

23 Funksjonshemmede barn

Alle barn med funksjonshemninger har rett til et godt liv, og de har krav på spesiell støtte.

24 Helse

Alle syke barn har rett til den beste medisinske behandling staten kan gi.

25 Barn under offentlig omsorg

Alle barn på sykehus, barnehjem og andre institusjoner har krav på at det følges nøye med på hvordan de har det.

26 Sosialtjenester

Foreldre skal gi barn økonomisk trygghet, og staten skal hjelpe foreldrene med dette når dette er nødvendig.

27 Levestandard

Alle barn har rett til god nok levestandard slik at de har det de trenger for å leve og for å ha en meningsfylt hverdag.

28 og 29 Utdanning

Alle barn har rett til utdanning som gir dem mulighet for utvikling.

30 Minoriteter og urbefolkning

Alle minoritetsbarn har rett til å snakke sitt eget språk, ha sin egen kultur og sin egen tro.

31 Lek og fritid

Alle barn har rett til hvile, fritid og lek.

32 Barnearbeid

Alle barn skal beskyttes mot økonomisk utbytting. Arbeid skal ikke svekke muligheten til å gå på skole eller utvikle seg.

33 Narkotika og rus

Alle barn skal beskyttes mot ulovlig bruk, salg og produksjon av narkotiske stoffer.

34, 35 og 36 Utnytting

Alle barn skal beskyttes mot alle former for utbytting (for eksempel seksuelt misbruk, bortføring og salg).

37 Fengsel og tortur

Alle barn skal beskyttes mot tortur og umenneskelig behandling.

38 Barn i krig

Alle barn under 15 år skal beskyttes mot å bli vervet som soldater eller å delta i krig. I noen land er aldersgrensen 18 år.

39 Hjelp til å få det bra igjen

Alle barn som er blitt misbrukt, utnyttet eller forsømt, skal få hjelp til å få det bra igjen.

40 Beskyttelse ved lovbrudd

Alle barn som er anklaget eller dømt for lovbrudd, har rett til en behandling som sikrer deres verdighet og fremmer deres respekt for menneskerettighetene.

41 Når andre lover er bedre

Barnekonvensjonen gjelder ikke hvis andre nasjonale eller internasjonale lover sikrer barnet på en bedre måte.

42 Få vite om barns rettigheter

Staten skal sørge for at barn og voksne blir kjent med Barnekonvensjonen.

Redd Barna

reddbarna.no